DODATEK
ROLNICZY, PRZEMYSŁOWY I HANDLOWY
do
Gazety Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

No. 22.

Poznań, dnia 2. Czerwca 1862.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornéj W. Deckera i Spółki, Redaktor odpowiedzialny: N. Kamieński w Poznaniu.

Myśl do ustawy stowarzyszenia posiadaczy dóbr ziemskich w Królestwie Polskiem.

(Ciąg dalszy).

Art. 34. W razie okazanej względności, dla dogodzenia chwilowym widokom służącego i zaniedbania przez chlebodawcę obowiązku potrącań art. 27 i 28 nakazanych, a następnie przez tego służącego albo jego spadkobierców zaskarzonej, chlebodawca stanie się odpowiedzialnym za skutki szkodliwe ztąd dla nich wynikłe, czyli winien będzie ogólną należność ztąd przypadającą, wraz z narosłemi od niej procentami składanemi, wnieść od razu, na rzecz tegoż służącego albo jego spadkobierców, do rzeczonej kasy banku parafialnego.

Art. 35. Dla uniknięcia podobnych przypadków powyżej przewidzianych, wójci gmin i burmistrze miast sporządzać będą wykazy służących dominialnych, obejmujące czas ich służby i pobierane wynagrodzenia, które będą przez chlebodawców podpisane, a następnie takowe w dniach pierwszych 20tu miesiąca, kwartału albo roku (stosownie do tego na jaki czas służbę rozciągać się będzie), Zarządowi kasy parafialnej banku składać są w obowiązku.

Na podstawie tych wykazów i kontroli służących, stan ich służby przedstawiających, zarząd tej kasy, po upływie dni 3 od terminów do wypłaty wniosków powyżej opisanych i nagród przypadłych, mocen będzie do zalegających w opłacie chlebodawców zastósować egzekucyę, do ktorej pomoc naczelnik powiatu właściwego odpowiednią udzieli.

Art. 36. Fundusze narodowe i z oszczędności obowiązkowej zbierane, a dla zapewnienia przyszłości służącym dominialnym pod obwarowania tej ustawy składane, dopókąd w kasach oszczędności zostawać będą, nie mogą ulegać aresztom sądowym i sekwestrom, wyjąwszy tylko aresztom z poszukiwań dominiów na służących pretensyi o przywłaszczenie części ich własności, które w ciągu jednego roku od swej daty wyrokiem sądowym uprawnione być winny, albo tego nie zyskawszy, same przez się upadać będą.

Art. 37. Fundusze powyżej rzeczone, wraz z narosłemi procentami, nie mogą być przez ich właścicieli wcześniej do rąk własnych podniesione, jak po upływie lat 30tu od daty pierwszego wniosku, albo nie pierwej jak po ukończeniu przez tychże 50 lat życia, aby tym ścieśnieniem uchronić służących od utraty tych funduszów, na utrzymanie się z rodziną, po wyjściu z prywatnej służby, nieodzownie im potrzebnych.

Toż samo fundusze te przed upływem tu oznaczonych terminów poniżej, z dozwolenia rad nadzorczych parafialnych ustanowionych — żadnym tytułem ani sposobem tą ustawą nieoznaczonym na rzecz osób trzecich przekazywane i przelewane, ani żadnemi obowiązkami niedozwolonemi przez tęż ustawę obciążane być nie mogą.

Art. 38. Rada nadzorcza parafialna mocną będzie odstąpić od ścieśnień w powyższym artykule określonych i dozwolić podniesienia kapitałów lub procentów, częściowo albo całkowicie, w następnych przypadkach:

a) Gdy służący 40 lat życia liczący, po 20tu latach służby całkowicie takową opuści i zajmie się innem przedsiębierstwem, albo gospodarstwem na rzecz własną prowadzonem.

b) Jeżeli służący ulegnie kalectwu lub chorobie, do dalszej służby niezdolnym go czyniących, a wskutek takowych na utrzymanie się i kuracyę potrzebować będzie procentów od swych kapitałów, albo samego kapitału, który po udowodnieniu koniecznej w tym razie potrzeby, częściowo albo w całości wypłaconym mu będzie.

c) Gdy osoba w służbie będąca poświęci się stanowi duchownemu lub zakonnemu, służbie rządo-

wej albo wojskowej, albo też *wydali* się za paszportem powrotnym albo emigracyjnym za granicę Królestwa Polskiego, a nareszcie jeżeli skazaną będzie na kary w art. *17* oznaczone, które ją od praw przez służbę prywatną nabytych i od dalszej służby dominialnej usuwać mogą.

d) Jeżeli służący nabędzie nieruchomość w kraju i dla ulepszenia tejże albo splacenia z niej długów, tych funduszów oszczędzonych potrzebować będzie, lecz w tym razie kapitał służbowy, wraz z procentami składanemi, według warunków art. 37, lub przepisu powyżej ad a zamieszczonego, winien będzie na pierwszej połowie rzeczywistej wartości tejże nieruchomości wprzód ubezpieczyć, albo na innej nieruchomości obcej hipotekę prawną dla swego funduszu przedstawić. Wykreślenie tych ostrzeżeń, za dozwoleniem rady nadzorczej, po upływie oznaczonych terminów nastąpi.

e) Gdy sam właściciel lub opieka nad jego sierotami udowodni potrzebę użycia procentów albo i samego kapitału na ukształcenie naukowe nieletnich dzieci lub wnuków służącego.

f) Jeżeli po zmarłym służącym pozostałe dzieci lub wnuki dojdą do lat pełnoletnich, albo z płci żeńskiej w stan małżeński wejdą.

g) Również jeżeli osoba płci żeńskiej w służbie zostająca wejdzie w związki małżeńskie z osobą w służbie prywatnej niebędącą, kapitał swój służbowy z procentami odebrać będzie mocną, w dni 30 po zawarciu tego związku.

Art. 39. Kapitały służących po terminie 30-letnim albo po dozwoleniu rady nadzorczej z art. 38 powyższego, w parafialnej kasie, po obrachunku i zaspokojeniu wymagań tej ustawy, nadal pozostawione albo powtórnie do tej kasy na procent złożone zostaną, odtąd uważane będą jako należące do uczestników w swej woli nieograniczonych i od tych procenta albo same kapitały, w każdym czasie podług przepisu art. 55, podnoszone przez prawnych właścicieli i ich spadkobierców uprawnionych być mogą.

Art. 40. Jeżeli po śmierci służącego zostanie po nim tylko wdowa lub wdowiec, a zmarły inaczej swoim funduszem służbowym nie rozporządzi, fundusz ten będzie pozostałemu małżonkowi wydany, albo gdy takowy w parafialnej kasie tenże pozostawi, pobierać może od niego procenta, z upływem każdego roku wypłacalne.

Toż samo stosować się będzie do spadkobierców linii poprzedników i bocznych, spadek beztestamentowy odziedziczających po osobie służbowej; lecz wszyscy z mocy tego przepisu spadek ten podnoszący, uiszczać mają 10 od sta na ogólny fundusz wsparcia służących tej parafii, w której osoba ta życie zakończyła.

Art. 41. Gdy zaś właściciel pierwotny funduszu służbowego nie pozostawi spadkobierców i ostatnią swoją wolą inaczej nie postanowi po jego śmierci albo zaginieniu, odbytem będzie ogłoszenie o spadku otwartym, a gdy w przeciągu 18 miesięcy od dnia ostatniego ogłoszenia niki z prawami do takowego nie zgłosi się, natenczas spadek ten za uchwałą rady nadzorczej parafialnej, na ogólny fundusz wsparcia służących przelanym zostanie, poczem wszelkie późniejsze zgłoszenie się spadkobierców, wyjąwszy dzieci prawych zmarłego, uwzględnione być nie mogą.

Art. 42. Wszystkie osoby odbierające ostatecznie swoje fundusze służbowe z parafialnej kasy, według dozwoleń art. 37 i art. 38 ustępów *a*, *c*, *d i f*, będą w obowiązku uiszczać od takowego 1 od sta procent, od kapitału z procentami obrachowanego na ogólny fundusz wsparcia dla służących i sierot po nich pozostałych.

Art. 43. Wszelkie dobrowolne ofiary większe od osób służbowych i innych wspaniałomyślnych, darowizny i zapisy, na fundusz powyżej skazany czynione, albo inne tymże przeznaczenie dla służących nadające, rada nadzorcza parafialna przyjmować jest mocną i wedle woli ofiarodawcy fundusze te używać w obowiązku będzie. Na ten sam cel mają wpływać kary dobrowolnie przyjęte, albo z prawa zapadłe, a na służących lub parafian w pieniądzach wymierzane.

Właściciel jednak tych funduszów, przed wydaleniem się z tej ostatniej parafii, winien z kasą bankową odbyć obrachunek co do kapitału i procentów od niego po termin prawnego wymowienia obliczonych i obok książeczki oszczędności, takowy rachunek należycie przez tę kasę poświadczony od niej uzyskać.

Art. 45. Rachunek wyżej wskazany i książeczkę oszczędności właściciel funduszu służbowego złoży za rewersem w kasie banku parafii nowego swojego pobytu, która z tych dowodów przesyłając książeczkę rzeczoną kasie parafialnej w której fundusz nią objęty znajduje się, zawezwie ją do nadesłania takowego.

Poczem gdy fundusz ten we właściwym czasie doręczony jej zostanie, uzyska od właściciela pokwitowanie na rachunku tu wspomnionym i takowy również przez siebie poświadczony powróci kasie, która tę wypłatę uskuteczniła, a właścicielowi wyda nową książeczkę, albo do już na nowe wnioski udzielonej fundusz ten wpisze i z otrzymania tegoż pokwituje.

Art. 46. Temi środkami, z mocy dwóch powyższych artykułów użytemi, ma być to udogodnienie pozyskanem, iż fundusze służbowe znajdować się będą zawsze w kasie oszczędności tej parafii, w której właściciel tychże naostatku zamieszkuje stale lub czasowo.

Koszta wszakże przesyłki pocztą albo innego sposobu, dogodniejszego do przelewu tych funduszów z jednej kasy do drugiej użytego, ponosić będzie właściciel takowych pieniędzy.

Art. 47. Z przeznaczeń w art. 39 i 40—41 i 42, powyżej uczynionych dla tej parafii korzyści wypadną, w której kasie fundusze służbowe na ostatku zostawać będą, albo z której właścicielowi ostatecznie wypłacone zostaną. Rozporządzenie zatem testamentowe i dowolne darowizny dla innych parafii lub na inne cele czynione, nie mogą praw tą ustawą innym nadanych, osłabiać ani przesądzać.

Art. 48. Wszelkie spory pomiędzy chlebodawcami a służącemi z zakresu tej ustawy wyniknąć mogące jeżeli przez radę nadzorczą parafialną, sąd przez też złożony, i radę obywatelską powiatową nie będą mogły być załatwione ostatecznie, strona na tem rozstrzygnięciu sporu nieprzestająca odwołać się może do drogi sądowej, lecz za skutki szkodliwe i stracone przez stronę drugą korzyści, w razie przegrania sprawy tejże stronie odpowiadać będzie.

O kasach banków parafialnych i ich zarządzie.

I. Oddział depozytowy i procentowy.

Art. 49. Kasy banku rolniczego w każdej parafii, albo w dwóch lub trzech z sobą złączonych, w ciągu 3 miesięcy czasu od ogłoszenia tej ustawy w całem Królestwie Polskiem, zaprowadzone będą, w celu pomieszczenia w nich funduszów służących prywatnych, w obowiązkach dominialnych zostających, i funduszów innych uczestników wiejskich i z miast, w których kasy podobne urządzone nie będą, i w celu pozyskania od tych kapitałów procentu prostego albo składanego, 5 od sta corocznie czyniącego.

Art. 50. Kasy te, odpowiednio do zasad stowarzyszenia, za podstawę do utworzenia w roku 1825 towarzystwa kredytowego ziemskiego przyjętych, zostają z mocy niniejszej ustawy solidarnie poręczone przez wszystkich rzeczywistych właścicieli dóbr wiejskich ziemskich, w Królestwie Polskiem położonych, którzy za całość funduszów w nich złożonych i przybytek z procentu, oraz za wypłacalność takowych, są w szczególe i w ogóle z majątków swoich odpowiedzialni.

Art. 51. Do parafialnych kas bankowych składane być winny kapitały dzieci nieletnich, gromadzkie, jeżeli te nie zostaną na nieruchomościach właściwego okręgu lub powiatu ubezpieczone, oraz miejskie, parafialne, szkolne, kościelne, szpitalne i inne instytutowe, w obrębie danej parafi znajdujące się i w przyszłości wytworzyć się mogące, które charakter funduszu publicznego miejscowego mieć mogą.

Wnioski co do wysokości nie ograniczają się, lecz w mniejszych kwotach, od gr. 15, czyli kop. $7\frac{1}{2}$, od nikogo na procent przyjmowane w kasach tych nie będą, jak rownież i depozyta opieczętowane.

Art. 52. Od kapitałów wszelkich osób żyjących, do parafialnej kasy na procent wpływających, kasa ta będzie w obowiązku wypłacać corocznie procent prosty 5 od sta swojemu wierzycielowi, a od kapitałów do gminy, gromady i pewnej instytucyi należących, tylko 4 od sta, a w razie nieodebrania takowych procentów po upływie roku kalendarzowego, procenta te do kapitału doliczy i od nich dalszy procent uczestnikom uiszczać winna.

Art. 53. Procent od wniosku rs. 150 nieprzechodzącego liczyć się zacznie od dziesięciodniowego podziału miesiąca, przed którym był złożony; od kapitałów zaś większych w jeden miesiąc od rzeczonego rachując podziału, aby zarząd kasowy miał czas do rozporządzenia i umieszczenia bezpiecznie otrzymanych kapitałów, a pod przepis ten podpadają fundusze służbowe w art 32 i 45 wyliczone.

Dla ułatwienia zaś rachunków, wszystkie miesiące w roku uważać się będą za mające po dni 30 a rok obrachunkowy kończy się w dniu 30 Grudnia każdego roku; nareszcie wszelkie ułamki grosza polskiego nie czyniące przy obliczaniu procentów rocznych lub czasowych przy wypłacie kapitału z kas parafialnych, będą na korzyść tej kasy w rachunkach opuszczane.

Art. 54. Na kapitały instytutowe i nieletnich dzieci, wniosków czynić nowych nie mających, wydawane będą z kasy parafialnej obligi z księgi przesznurowanej wycięte, przez dyrektora zarządu kasowego i kasyera podpisane, a przez radę nadzorczą parafialną potwierdzone.

Art. 55. Osobom zaś w służbie prywatnej dominialnej zostającym i innym uczestnikom, udzielane będą bezpłatnie książeczki oszczędności, podług jednej formy sporządzone, oznaczone stemplem kasowym na ołowiu wyciśniętym, to przesznurowanie książeczki zamykającym; w których jednorazowe wnioski ich, do rs. 150 dochodzące, będą przez kasyera zakwitowane, a w razie wyższej nad też sumy składkowej, wniosek podobny przez dyrektora i kasyera zarządu pokwitowanym być winien. Gdy zaś przechodzić będzie rs. 1500, natenczas przez radę nadzorczą winien być zaświadczony.

Art. 56. Obligi i książeczki oszczędności, nie mogą być przez uczestników uszkadzane albo podskrobywane i innemi cyframi albo wyrazami zapisywane, ale przeciwnie, jako dowód depozytowy szanowane, pod skutkami kar za fałsz prawem przewidzianych.

W razie zaś zatracenia takiego dowodu albo zapisania go nowy wydanym będzie uczestnikowi za opłatę kop. 5.

Art. 57. Termina wnoszenia i odbioru składek dla uczestników kasy oszczędności w każdej parafii, rada nadzorcza ustanowi odpowiednio do miejscowej dogodności. W ogólności zaś co do wypłat uczestnikom kapitałów wymienionych, we wszystkich kasach przyjętą będzie następująca zasada:

a) jeżeli kapitał z procentami nie przenosi rs. 75, wypłaconem będzie w dni 10, od dnia wymówienia

b) Sumy rs. 75 do 150 — w d. 15.
c) » rs. 150 do 500 — w d. 20.
d) » rs. 500 do 1500 — w d. 45.
e) » rs. 1500 do 3000 — w 4 miesiące.
f) » rs. 3000 do 5000 — w 7 miesięcy.
g) » rs. 5000 — do najwyższej w rok jeden.

Art. 58. Każda osoba wymówienie kapitału prawnie uczynić mogąca, gdy takowego dopełni, otrzyma na to od kasy dowód, z oznaczeniem terminu w którym kapitał jej zwróconym będzie. Kapitał ten od tak oznaczonego terminu żadnego procentu właścicielowi przynosić nie będzie, lecz w miesiąc po tym terminie na listy zastawne Towarzystwa kredytowego ziemskiego krajowego zamienionym będzie i następnie właścicielowi z kuponami zwróconym zostanie. (D. c. n.)

Rozmaitości.

Cienkie materye niepalnemi uczynić. Pewien chemik francuski wynalazł sposób zrobienia niepalnemi koronek, muszlinów i wszelkich innych lekkich materyj. Sekret jego polega na tem, iż do zwykłej ilości skrobiu dodaje się połowę tyle kredy, i stęża się materyę tą mięszaniną, która w niczem białości, pozoru i gatunku jej nie zmienia.

Łubin ma zapobiegać chorobie ziemniaków. Na zgromadzeniu towarzystwa rolniczego w Ginsterwalde w Październiku 1861 udzielono ważną wiadomość, że łubin utrzymuje nać ziemniaczaną w zieloności aż do czasu ich zbioru, i że plon jego większy niż tam gdzie łubin nie był zasadzony, jako też że w bliskości flanc łubinowych nie znajdowało się wcale chorych ziemniaków. Zachęcano do robienia prób, i doradzono sadzić łubin w odstępach 3—4 stóp jedno ziarno od drugiego po ostatniem okopaniu ziemniaków.

Stowarzyszenie kupieckie.

Poznań, 2. Czerwca. — Przy małym dowozie zboża, ceny utrzymały się na równi jak poprzedniego tygodnia. Notujemy: piękna pszenica 67 do 69 tal., średnia 64—66 tal., poślednia 57—62 tal.; ciężkie żyto 46—48 tal., lekkie $43\frac{1}{2}$—$44\frac{1}{2}$ tal.; wielki jęczmień 33—35 tal., mały 30—33 tal.; owies 22—27 tal.; tatarka 35—37 talarów; groch 43 do 44 talarów, na paszę 40—41 tal.; ziemniaki $9\frac{2}{3}$ $11\frac{1}{2}$ tal.

Mąka pszenna Nr. 0 $5\frac{1}{3}$ tal., Nr. 0 i 1 5 tal., rzanna Nr. 0 $3\frac{5}{6}$ tal., Nr. 0 i 1 $3\frac{2}{3}$ tal. za cetnar bez podatku.

W pierwszej połowie tygodnia utrzymały się kursa terminowe dobrze. Później nieco spadły wskutek zagranicznych doniesień. W terminie ostatnim majowym (30. Maja), w którym wiele ofiarowano, i chętnie odbierano, podniósł się kurs na bieżący termin, na dalsze zaś termina niebyło poszukiwania i też był niższy. Na okowitę był mierny odbyt, cena co w poprzednim tygodniu. W dniu obrachunkowym lepiej płaciła, i znajdowała chętnych odbiorców, jakoteż chętnie ofiarujących.

Gdańsk, 31. Maja. — Powietrze zmienne dość chłodne. Kilka razy mieliśmy w tym tygodniu nie wielki deszcz.

Targi angielskie trwają w zwykłej bezczynności, i lubo w ostatnich dniach nowego zniżenia cen nie notowano, przecież ceny przecięciowe całego tygodnia osłabienie targów dowodzą. Dowozy zagraniczne niebyły liczne, większa część towaru przybyła z St. Francisko i Nowego Jorku i była przeznaczona dla portów irlandzkich. Piękna pogoda trwająca bez przerwy, obfite dowozy zagraniczne i niewyczerpane zasoby mąki amerykańskiej zdają się być głównemi przyczynami tak ciągłego spadania cen. Dowóz pszenicy krajowej był mierny, odbyt jednakże był bardzo słaby i ceny o 1 do 2 szyl. na kwarterze się cofnęły.

We Francyi na wszystkich placach brak chęci do tranzakcyj. Małe bieżące potrzeby pokrywają z łatwością codzienne krajowe dowozy, a towar składowy znajduje mało kupców. W południowej Francyi utrzymały się ceny prawie bez zmiany; ponieważ nadzieje na obfite żniwa nieco się zmniejszyły, lecz w części południowej stan ozimin dotąd zadawalniający. Dunkierka otrzymuje jeszcze dowozy z Baltyku, ceny zatem w tych okolicach więcej osłabły.

Na naszym placu tranzakcye bez ożywienia, ceny wprawdzie w tym tygodniu nie uległy zmianie, lecz pokup mały i wielka część z tak licznych dowozów musi być sypaną na spichrze. Eksporterowie nie robią nowych zakupów, ponieważ ich dawniejsze ładunki jeszcze nie sprzedane, trudno się spodziewać polepszenia naszych targów dopóki żądania w Anglii i Francyi się nie powiększą.

Żyto również było zaniedbane jak pszenica i po niezmiennych przeszłotygodniowych cenach mało sprzedaży uskuteczniono.

W ciągu tygodnia sprzedano: pszenicy 35,520 szefli, żyta 19,260, grochu 7560, jęczmienia 600.

Płacono za szefel wagi pruskiej:

		Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.
Pszenica	83/5—83/24	2	21	1	2	23	9
»	84/14—85/4	2	21	8	2	28	4
»	85/14—86/3	2	26	8	3	—	—
»	86/13—86/22	3	1	8	3	5	10

W przeciągu tygodnia przebyło Toruń: pszenicy 125,280 szefli, żyta 61,020, grochu 1410. Belek dębowych 9794 sztuk, belek sosnow. 46,169. Bali dębowych 612 łaszt. Klepek 260 łaszt. Obręczy 300 kóp. Pasów 14 cetn. Potażu 10 cetn.

Stan wody 2' 7''.

Kursa zamian: Londyn 6. $21\frac{1}{4}$. Amsterdam 142.

Alexander Makowski et Comp.